

OM SYSTEMER FOR OPSTILLING AF EFTERSLÆGTSTAVLER

Af *Albert Fabritius*.

I Anledning af de Indvendinger Arkivar S. Nygård i sin indgaaende Anmeldelse af Paul Hennings' efterladte Bog »Slægtsforskning« i nærværende Tidsskrift 9. VI. S. 266—70 har gjort imod mit væsentligste Bidrag til dette Arbejde, fremkommer følgende, der dog ikke udelukkende har til Hensigt at polemisere imod de af Anmelderen fremsatte Synspunkter, men tillige gerne skulde bidrage sit til — ogsaa for de mange Amatører der beskæftiger sig med genealogisk Forskning — at klargøre et Problem af den største faglige Interesse, saa meget større som Efterslægtstavlen i alt overvejende Grad hidtil har været og endnu er Genstanden for de genealogiske Publikationer, der fremkommer her i Landet. Kunde en Diskussion paa rent sagligt Grundlag herom medføre det Resultat, at der tilvejebragtes en større Ensartethed i kommende genealogiske Produktioner, end man hidtil har fundet, maa man være Anmelderen taknemlig for, at han ved sin — som det synes mig i Realiteter noget svagt underbyggede — Kritik af den generationsvise Opstilling har givet Stødet til, at disse vigtige teoretiske Spørgsmaal bliver underkastet en nøjere Drøftelse.

Det er udenfor al Tvivl, at Størsteparten af vor genealogiske Litteratur udgøres af Stamtavler — eller Efterslægtstavler, med en nok saa karakteriserende Betegnelse — og Hovedparten af disse bestaar igen af de rent agnatiske Efterslægtstavler, eller af en Blanding af agnatiske og kognatiske Genealogier, idet Spindeliniernes første Generation oftere medtages. Fuldstændige Efterslægtstavler findes kun i et begrænset Antal og tjener da gerne et snævrere Formaal, som at tilvejebringe en Fortegnelse over samtlige til et Legat adkomstberettigede Personer og lign., men for disses Opstilling gælder det iøvrigt, at de samme Systemer, som anvendes ved agnatiske Efterslægtstavler, ogsaa her finder Anvendelse. Den foreliggende Litteratur er opstillet paa mange forskellige Maader, men samler sig dog om de tre Systemer, der i det følgende skal omtales nærmere: 1) Indrykningssystemet, 2) den tabellariske Opstilling og 3) den generationsvise Opstilling, idet der her ses bort fra den ideelle Tavleform, hvis Anvendelse ved blot nogenlunde store Efterslægtstavler forbyder sig selv. At Tavleformen er den mest overskuelige, er jeg ganske enig med Arkivar Nygård i, ligesom vi ogsaa er enige om, at dens Værdi gaar tabt, dersom enkelte Børnekuld

anbringes andetsteds paa Tavlen, end hvor de rettelig hører hjemme; at Fordelene ved denne Form ogsaa forsvinder, dersom Tavlen deles ud i for mange Underafdelinger paa andre Tavler, kan der formentlig heller ikke være Tvivl om, og et Eksempel som det af Paul Hennings (S. 31 Noten) anførte paa en Tavle, der, naar den foldes ud, maaler 13 Alen, viser klart, hvilke Vanskeligheder der her rejser sig. Der kan saaledes ikke være Tvivl om, at denne Form maa lades ude af Betragtning.

I n d r y k n i n g s s y s t e m e t har Navn efter den rent typografiske Opsætning, idet man som oftest, men dog langtfra altid, lader den Tekst, der omhandler en bestemt Generation, rykke ind til højre under den lige foregaaende, ældre Generation, og ud til venstre under den foregaaende, yngre Generation.

Det karakteristiske ved denne Opstillingsmetode er jo iøvrigt det, at den følger Primogeniturordenen, saaledes at man stadig gaar fra en Mand til hans ældste Barn, idet man da — for at begrænse os til det enkleste Tilfælde, den rent agnatiske Efterslægtstavle — følger den fra Stamfaderen nedstammende lige Mandslinie; først naar man har færdigbehandlet den yngste Generation af denne Linie, gaar man over til næstyoungste Generation og tager — stadig i Overensstemmelse med Primogeniturordenen — hvert enkelt Medlems Descendens straks, for saa at gaa over til tredje-ungste Generation o. s. fr.; har man saaledes færdigbehandlet hele Descendensen efter Stamfaderens ældste Søn, tager man paa samme Maade hans næstældste Søns Descendens og saaledes videre.

Der er flere forskellige Maader at betegne de enkelte Medlemmer paa for at bestemme deres Plads i Stamtavlen. Det System, der er anvendt i de udkomne fem Bind af »Patriciske Slægter« — for at nævne et let tilgængeligt Eksempel — er indrettet saaledes, at Stamfaderen ingen Betegnelse faar; hans Børn (2. Generation) betegnes med arabiske Tal: 1, 2, 3, 4, osv.; hans Børnebørn (3. Generation) med smaa Bogstaver: a, b, c, d, osv., idet det dog bemærkes, at disse Betegnelser gentages forfra for hvert nyt Kuld indenfor samme Generation.

Eks.: Patriciske Slægter, V, 1930: Slægten Bergsøe: Stamfaderen (S. 9) uden Betegnelse, 2. Generation (S. 9, 10, 11, 12 og 13) betegnes 1—9, 3. Generation (S. 10 f. S. 12 og S. 12 f.) henholdsvis a—i, a—d og a—c, saaledes at der altsaa er tre Medlemmer i tredje Generation, nemlig det ældste Barn af hvert af de tre Kuld, der har samme Betegnelse: a.

Fortsætter man, viser det sig, at den næste Generation (4) vil faa Betegnelser med arabiske Tal med Parentes til højre 1), 2), 3), 4) osv., den følgende Generation (5) smaa Bogstaver med Parentes til højre a), b), c), d), osv.; derpaa fortsættes med Parentes til venstre: (1, (2, (3, (4, og (a, (b, (c, (d, osv. Naar man er for-

trølig med Systemet, vil man umiddelbart kunne se, at en Person, der har Betegnelsen f) er det sjette Barn i et af Kuldene i femte Generation, hvorimod man ikke umiddelbart ser, hvilket Kuld indenfor Generationen, det tilhører.

Ganske det samme gælder om det i Danmarks Adels Aarbogs Stamtavler indtil 1919 anvendte System, der vekslede mellem store Bogstaver, Tal og smaa Bogstaver, og derefter de samme Betegnelser med Parenteser først til højre, saa til venstre, altsaa A, 1, a, A), 1), a), (A, (1, (a osv..

Et andet Betegnelssystem haves der Eksempel paa i P. B. Grandjean: Den Graae'ske Slægtbog (og adskillige andre Steder), hvor 1. Generation ikke betegnes, 2. Generation kaldes: A, 3. Gen.: B, 4de: C, 5te: D osv., og indenfor de enkelte Kuld anvendes saa fortløbende Nummerering med arabiske Tal, saaledes, at det ogsaa her umiddelbart ses, at den Person, der betegnes D 6, er sjette Barn i et eller andet, men ikke hvilket, Kuld af femte Generation.

Det skal endnu nævnes, at ogsaa adskillige andre Systemer har fundet Anvendelse, f. Eks. med Romertal som Generationsbetegnelse og fortløbende arabiske Tal til Bestemmelse af Pladsen indenfor Kuldet (f. Eks. Samlingen Danske Slægter Fabricius), eller med en Forening af Generations- og Kuldbetegnelse, saaledes at 1ste Generation ikke betegnes, 2den: har fortløbende Romertal, 3die: fortløbende store Bogstaver, 4de: fortløbende arabiske Tal, 5te: fortløbende smaa Bogstaver osv. (se f. Eks. Aage Dahl: Stamtavle over Efterkommerne af Mathias Clausen Dahl, 1932), men det vil let ses, at samtlige nævnte Systemer ikke er væsensforskellige, og den Anke, at Personen ikke er saaledes betegnet, at man umiddelbart kan se, baade hvilken Generation og hvilket Kuld og tillige hans Plads i Rækken indenfor Kuldet, kan rettes mod dem alle.

Undertiden gøres der dog Forsøg paa ogsaa at betegne Kuldet saaledes, at det er muligt udfra et hvilket som helst Sted i Efter-slægtstavlen at følge den paagældende Persons Ascendens, idet man som f. Eks. J. Vahl i sin »Slægtbog over Afkommet af Christjern Nielsen«, 1879—86, over hver enkelt Side anfører Ascendenternes Betegnelser; ubetinget heldig kan man imidlertid næppe kalde denne Fremgangsmaade, naar man til Eks. S. 94 ser Betegnelsen: »fra B 2, C 1, D 1, E 1, F 3, G 1, H 7, J 5, K 2, L 5, M 2, N 5«, og det vil ikke volde Vanskeligheder at nævne Eksempler, der er endnu mere komplicerede.

Den tabellariske Opstilling er vel den her i Landet sjældnest forekommende Opstillingsmetode; naar den overhovedet er blevet nævnt i Paul Hennings' Bog, skyldes det utvivlsomt den store Udbredelse, denne Metode har vundet navnlig i Sverige, og den skal derfor ogsaa kort omtales her.

Princippet for denne Opstilling er dette, at Medlemmerne er

ordnet i Familiegrupper, saaledes at Tabel 1 omhandler Stamfaderen og alle hans Børn, idet der dog ikke anføres andet end Navn og eventuelt Aarstal for de af Børnene, som har haft Efterslægt, medens de andre færdigbehandles. Paa Tabel 2 opføres Stamfaderens ældste Søn og hans Børn, behandlede paa samme Maade, paa Tabel 3 atter ældste Søn af 2. Generations ældste Medlem, saaledes at Ordningen af Tabellerne er i Overensstemmelse med Primogeniturordenen. Det vil klart ses, at den tabellariske Opstilling er en Mellemtag mellem Indrykningssystemet og den generationsvise Opstilling, idet den — ligesom sidstnævnte Metode — holder Søskendekuldet samlet, medens den iøvrigt ved sin stærke Afhængighed af Primogeniturordenen er i Overensstemmelse med Indrykningssystemet.

Af danske Eksempler skal jeg her blot nævne C. Chr. Lausen Utzon: Familien Utzon, 1907, der med en enkelt Fravigelse (S. 11 har Forfatteren foretrukket straks at omtale den paa Tabel 10 behandlede Persons eneste Datters Barn, i Stedet for at anføre det paa en ny Tabel) ellers er overensstemmende med den ovenfor skitserede Ordning.

Systemet kan iøvrigt nærmere studeres i Svenska adelns ättartavlor, for at nævne et let tilgængeligt Sted, og i Stamtavler i (svensk) Personhistorisk Tidsskrift; baade dette sidste Sted (f. Eks. XXXIII, 1932, S. 41) og i Svenska adelns ättartavlor findes fortræffelige Oversigtstavler, der klart viser Fremgangsmaaden, og som tillige delvis afbøder den Ulempe, der knyttede sig til Systemet, saaledes som det anvendtes af Anrep, nemlig at man ganske manglede Overblikket over, hvilken Generation der behandlede.

Fordelen ved dette System — der er blevet det sejrende, da Sveriges Genealoger indsaa, at Indrykningssystemet er for upraktisk, og derfor forlod det — er den, at Forældre og Børn, som det naturligt sammenhørende ogsaa behandles samtidig. Naar denne Form alligevel ikke kan anbefales fremfor den generationsvise Opstilling, skyldes det, at ogsaa den — som nævnt — er baseret paa Primogenituren, og derved mangler den i Tid kontinuerlige Fremstilling, der som det skal omtales nedenfor, maa opstilles som et uafviseligt Krav.¹

I den Form, i hvilken Systemet hyppigst finder Anvendelse i Sverige, er Personerne ikke paa nogen Maade betegnet saaledes, at det fremgaar, hvilken Generation eller hvilket Kuld vedkommende tilhører; en Angivelse af Børnenes Rækkefølge indenfor det enkelte

¹ I sin dybtgaaende Anmeldelse af Hennings' Bog i (svensk) Personhistorisk Tidsskrift, XXXIV, 1933, S. 112—16, kommer Redaktions-Sekretær Bengt Hildebrand nærmere ind paa disse Spørgsmaal. Denne Anmelder, der levende forfægter den tabellariske Opstilling, er enig med Arkivar Nygård i, at intet af Systemerne tilfredsstiller alle Fordringer, og deri er jeg selvsagt ogsaa enig.

Kuld er vistnok heller ikke almindelig, hvorimod der er givet Henvisning til den foregaaende Tabel, hvor den paagældende Persons Fader er omtalt, og til de efterfølgende Tabeller, der omhandler de af vedkommendes Børn, der har haft Efterslægt. De øvrige Oplysninger maa da søges paa den nys nævnte Oversigtstavle.

Det nævnte danske Eksempel (Familien Utzon) adskiller sig herfra ved saavel at have Generationsbetegnelse (Romertal) som Betegnelse af Rækkefølgen indenfor Kuldet (arabiske Tal), derimod er der heller ikke her — saalidt som ved Indrykningssystemet Tale om, at man umiddelbart af Personbetegnelsen kan se, hvilket Kuld den paagældende Person tilhører. Det skal dog siges, at en saadan Betegnelse, netop ved at samtlige Børn anbringes lige under Forældrene, ogsaa i nogen Grad overflødiggøres.

Den generationsvise Opstilling adskiller sig fra de to andre Systemer derved, at den ikke følger Primogeniturordenen, idet den saa at sige tager Efterslægtstavlen paa tværs, medens de andre Systemer tager den paa langs.

Princippet for denne Opstilling er — som Navnet antyder det — dette, at hver Generation behandles for sig som et afsluttet Hele, og indenfor hver Generation behandles igen hvert enkelt Kuld for sig, idet Kuldene nummereres fortløbende med Romertal. Over hvert Kuld anføres Forældrenes Navne, og under hvert Ægtepar angives Børnenes Generations- og Kuldbetegnelse. Rækkefølgen indenfor det enkelte Kuld er angivet med arabiske Tal.

Som det her er skildret, fremtræder Systemet i Danmarks Adels Aarbogs Stamtavler fra 1919 og til Dato.

Angaaende en Udbygning af dette System, hvorved det er muligt at følge Afstamningens Forløb saavel frem som tilbage i Tiden, maa det, da der beklageligvis ikke staar andre Eksempler til Raadighed, være mig tilladt at henvise til følgende af mine egne Arbejder: »Slægten Edinger« (nærværende Tidsskrift 9. III. 1930 S. 46—70), »Anders Andersen Borchs Descendenter«, 1933 og »Slægten Schwensen fra Aabenraa«, 1934. Her anvendes en fortløbende Nummerering af Personerne, begyndende med Stamfaderen som Nr. 1, desuden anføres under hvert Forældrepar Børnenes Antal, Generations- og Kuldbetegnelse, samt Løbenumre, og ved Forældrenes Navne over hvert enkelt Kuld anføres deres Løbenummer, saaledes at man straks kan slaa op paa det, man søger.

Med hvilken Berettigelse en saadan Nummerering (Anmeldelsen S. 268) faar Etiketten »noget kunstig«, er det mig ikke muligt at se; Arkivar Nygård vilde her have tjent mig med at anføre Eksempler paa en mere enkel Fremgangsmaade.

Der vil, efter det om Tavleformen forhen anførte, være Enighed om, at kun Tekstformen lader sig anvende, hvor det drejer sig om Efterslægtstavler af et nogenlunde stort Format, men det vil

naturligvis altid være af Værdi, at man, hvor Forholdene tillader det, lader Tekstformen ledsage af Oversigtstavler, der med det absolut nødvendige Minimum af Oplysninger yderligere anskueliggør Teksten. Et fortræffeligt Eksempel paa den Hjælp, en saadan Tavle yder, og det Overblik, den giver over en Slægts Historie, haves i den Oversigtstavle, der ledsager Louis Bobé: Slægten Ahlefeldts Historie (Bd. I). Spørgsmaalet bliver da, hvilket af de tre Systemer der giver de største Fordele, eller i størst muligt Omfang tilfredsstiller de Krav, der stilles, og som derfor fortrinsvis bør finde Anvendelse.

For at naa til et Resultat her, vil det imidlertid være nødvendigt, at man først og fremmest klargør sig, hvilke Krav der maa stilles til en Efterslægtstavle, og dette Spørgsmaal rejser igen et andet, nemlig: hvilke Formaal skal Efterslægtstavlen tjene?

Der kan formentlig skelnes mellem to Interessessfærer, den snævrere Slægtsinteresse, der som oftest vil være den, der bevirker, at Arbejdet med Efterslægtstavlen paabegyndes, og overhovedet muliggør dens Udarbejdelse, og den videre genealogiske Interesse, der knytter sig til enhver genealogisk-personhistorisk Publikation.

Den snævre Slægtsinteresse er som Drivfjeder saare værdifuld; den Værdi, den iøvrigt kan have i etisk Henseende, skal jeg ikke her komme nærmere ind paa. Det kan imidlertid være denne Interesse ligegyldigt, hvilket System der lægges til Grund for Opstillingen af Efterslægtstavlen, naar blot Familien selv er fortrolig med den fulgte Fremgangsmaade, idet Efterslægtstavlens Formaal her blot er det, at tilvejebringe en Oversigt over Slægtens Medlemmer og paa eet Sted samle den overleverede og indhøstede Viden om Forfædrenes Liv og Virke.

Det maa imidlertid ingenlunde overses, at Efterslægtstavlen ved Siden heraf har en større, almen Interesse, og dette gælder ligefuldt, hvadenten Talen er om en Slægt, af hvilken et eller flere Medlemmer har gjort sig offentlig bekendte, eller har ydet en Indsats, der medfører, at ogsaa andre end deres egen Slægt maa beskæftige sig med dem, eller det drejer sig om en Slægt, hvis hele Liv er henrundet, uden at Offentligheden har en saadan Interesse. Det vil formentlig omsider være indset, at Genealogien — den Forskning, der beskæftiger sig med det enkelte Menneskes Afstammings- og Forplantningsforhold — foruden at være en i sig selv hvilende Videnskab, ogsaa tjener som Hjælpemiddel for adskillige andre Videnskaber og Videnskabsgrene; historisk — i dette Ords videste Betydning — arveretligt, racebiologisk, sociologisk, socialpolitisk, osv. har Genealogien den største Interesse.

Det er derfor en Selvfølge, at Opstillingen af Teksten maa foretages paa en saadan Maade, at der straks og fuldt ud gives Besked om det, der søges. Det maa fremgaa klart og tydeligt, hvorle-

des Slægtskabsforholdet er mellem den Person, man specielt interesserer sig for, og hans Slægtninge. Det maa kunne ses, hvem der var hans Forældre, hvem hans Søskende var, og hvormange han havde, hvormange Børn han har haft, og hvorledes det er gaaet dem i Livet. Dette, naar man interesserer sig for den enkelte Person.

Spørger man, for at tage et Eksempel, hvilken Indflydelse Adam Gottlob Moltkes høje Stilling, Godsrigdom osv. havde paa hans Børns Livsstillinger, Ægteskaber osv., saa har man i den generationsvise Opstilling disse Børn staaende samlet paa et Sted, og man kan i Løbet af et Øjeblik fastslaa, at af hans 22 Børn var de femten Sønner, af hvilke fem døde som Børn og en var sindssyg. Af de resterende ni Sønner blev seks Gehejmekonferensraader, en General, en Generallieutenant og en Viceadmiral; samtlige blev Riddere, en standsede ved Storkorset og to naaede at faa Elefantordenen. Ser man efter, hvilken Indflydelse Struensees voksende Magt fik i denne Familiekreds, maa man nøjes med at betragte A. G. Moltkes Sønner af første Ægteskab; der var otte Sønner, af hvilke to lades ude af Betragtning (en død som Barn, og en sindssyg). Der er altsaa Tale om seks Sønner, der alle var voksne og i Embedsstillinger ved Moltkes Fald 20. December 1770. Paa dette Tidspunkt var en Gehejmekonferensraad (udnævnt 1769), en Generalmajor (1765), en Deputeret i Generallandvæsenskollegiet (1769), en Deputeret i Admiralitets- og Generalitetskollegiet (1770) og en Kammerherre og Kommandørkaptajn (1767); af disse seks blev de tre afskedigede henholdsvis 7. og 24. Marts og 2. April 1771. Paa samme Maade kan det let ses, hvilke Ægteskaber, saavel Sønner som Døtre indgik, og hvorledes disse var bestemte af Faderens Godspolitik, ligesom det vil være paafaldende — og kaste et skarpt Lys over Modsætningsforholdet mellem de udpræget danske og udpræget tyske Kulturkrede — hvor lille Forbindelsen er mellem disse Kredse.

Dersom nu Moltke-Stamtavlen havde været opstillet efter Indrykningssystemet, vilde disse 22 Børn, — forudsat at Efterslægtstavlens Medlemmer var nummereret fortløbende, hvad der jo ikke er det almindelige — have haft Numrene 2, 4, 5, 9, 10, 100, 101, 105, 129, 137—143, 169—173 og 189. Det vil vel vanskeligt kunne bestrides, at den generationsvise Opstilling her har simplificeret Sagen betydeligt. Og det vil tillige være klart, at denne Opstilling har muliggjort, at Forhold, som man ikke paa Forhaand har Viden om, springer i Øjnene, hvad Indrykningssystemet umuliggør.

Jeg maa derfor hævde, at en Efterslægtstavle, der er opstillet efter Indrykningssystemet — og det samme gælder den tabellariske Opstilling, fordi ogsaa den er afhængig af Primogenituren — ikke tilfredsstillende disse Fordringer. Hermed er naturligvis ikke sagt, at Systemerne er uanvendelige, men som Flertallet af de paa disse to

Maader opstillede Stamtavler er ordnede — Patriciske Slægter og Danmarks Adels Aarvog ikke undtaget — er de saare vanskelige og saare tidsspildende at benytte. Det er ovenfor paavist, hvorledes man, naar man vil vide noget samlet om et bestemt Søskendekuld, i de fleste Tilfælde er tvunget til møjsommeligt at samle disse Børn sammen rundt omkring i Bogen, dernæst maa man paany gennemgaa Stamtavlen omhyggeligt for at forvise sig om, at man nu har alle Børnene, og at man ikke har faaet fat i Børn af andre Søskendekuld; dette, at flere Medlemmer af samme Generation har samme Betegnelser, gør jo ikke Sagen lettere, men udfordrer des større Omhyggelighed ved Undersøgelsen. Saadanne Ulemper af rent teknisk Art kan imidlertid afhjælpes, dersom man, saaledes som det anvendes nogle Steder (eksempelvis i den tidligere omtalte Samling: Danske Slægter Fabricius o. a. St.) nummererer Personerne fortløbende, bag ved Løbenummeret anfører Faderens Løbenummer i Parentes, og under hvert Ægtepar angiver Antallet af Børn og disses Løbenumre, men den Kontinuitet i Fremstillingen, som synes mig ganske uundværlig, gaar jo alligevel tabt.

Hvis det nemlig er Slægten som Helhed, man vil have et Billede af, maa Kravet om, at Fremstillingen forløber uden for bratte Omvæltninger i Tid, være det væsentlige. Kontinuiteten kan være saare vanskelig at bevare — de af Arkivar Nygård fremhævede Eksempler taler jo et tydeligt Sprog om, hvilke Forskydninger man kan komme ud for, — fordi der i hver Generation sker en Forskydning, saaledes at det Tilfælde paa et vist Tidspunkt indtræder, at en Person af en bestemt Generation vil være jævnnaarig med en Person, der tilhører en yngre Generation, det er jo levende Stof, der arbejdes med; men det maa dog fremhæves, at kan saadanne Spring end ikke helt undgaas, saa vil de alligevel ved den generationsvise Opstilling være langt mere begrænsede end ved noget af de Systemer, der er afhængige af Primogenituren. Det synes mig indlysende, at det maa være en Hovedopgave at begrænse de uundgaaelige Brud paa den i Tid kontinuierlige Fremstilling saa stærkt, som det overhovedet er muligt, og det kan ikke paastaas, at denne Opgave løses af en Opstilling, baseret paa Primogenituren, idet Fremstillingen i denne Opstilling jo ifølge Sagens Natur idelig maa afbrydes for at gribe tilbage i Tiden, og der kan sandelig fremføres Eksempler paa Spring, der ligger langt over Forskellen mellem Frederik VII's og hans Tiptiptipoldefader, Christian V's Fødsel (162 Aar).

Den Betragtning, der ligger til Grund for Arkivar Nygårds Eksempler paa Afstande indenfor Generationerne (Anmeldelsen S. 268) er imidlertid næppe holdbar. Jeg har skrevet, at nogenlunde samtidige Personer behandles samtidigt, og jeg kan ikke paa nogen Maade se, at dette er blevet afkræftet. Man kan slaa op i en hvil-

kensomhelst Stamtavle, ordnet efter den generationsvise Opstilling, og man vil altid finde en i Tid kontinuerlig Fremstilling. Lad os atter illustrere med et Eksempel, og for stadig at benytte et af Arkivar Nygård anført, betragte Moltke-Stamtavlen i Danmarks Adels Aarbog, og lad os tage syvende Slægtled, der, som Arkivar Nygård bemærker, er begrænset ved Fødselsaarene 1825 og 1905. Efter den Maade, hvorpaa Arkivar Nygård argumenterer, skulde man nu tro, at denne Forskel i Tid virkede som et Spring, analogt med de Spring, der forekommer i Tavler opstillet efter andre Systemer, men at dette ikke er Tilfældet, vil enhver med Lethed kunne overbevise sig om, Fremstillingen er ganske jævnt fremadskridende i Løbet af de 80 Aar, denne Generation spænder over. Men det er heller ikke her Ulemperne ligger. Det afgørende er ikke, hvor langt et Tidsrum en Generation, der behandles som et selvstændigt Hele, strækker sig over, men hvor langt man maa springe tilbage i Tiden, naar man gaar fra den ene Generation til den næste. Jeg tager igen Moltke-Stamtavlen. Syvende Slægtleds yngste Medlem er født 1905, og ældste Medlem af ottende Slægtled 1861; Springet tilbage i Tiden, naar man er færdig med Læsningen af syvende og begynder paa ottende Slægtled, er altsaa 44 Aar. Syvende Slægtleds ældste Medlem er født 1825 og sjette Slægtleds yngste Medlem er født 1868, her er Springet tilbage altsaa 43 Aar. Det vil næppe kunne bestrides, at dette er at behandle nogenlunde samtidige Personer samtidigt. Samtidighed er jo iøvrigt et temmelig vidt Begreb; ingen vil vel kunne hævde, at en Person, der er født i 1854 og lever 1934, ikke er samtidig med en, der er født i 1904, og dog er der 50 Aar mellem deres Fødsel.

Det maa endvidere bemærkes, at de af Arkivar Nygård anførte Eksempler ikke kan siges at give Udtryk for en almindelig Regel. Det tør dog vist kaldes en Undtagelse, at en Mand, som det var Tilfældet med A. G. Moltke, har en Børneflokk paa 22, af hvilken det ældste Barn (f. 1736) var 37 Aar ved det yngstes Fødsel (1773), og en saadan Forskydning allerede i Moltke-Stamtavlens fjerde Slægtled maa nødvendigvis uddybes i de senere Generationer.

»At forskydningerne let kunde være blevne endnu voldsommere, hvis eksemplerne var hentede fra egentlige efterslægtstavler«, som Arkivar Nygård anfører S. 268, er vel sandsynligt, »men sådanne har ikke i større omfang stået til rådighed«. Arkivar Nygård har jo, af de samme Grunde, som afholder mig fra at vove Forsøget, undladt at undersøge, hvorledes Forholdet stiller sig i Vahl's Slægtbog. Min tidligere omtalte Bog: Anders Andersen Borchs Descendenter, der jo er en fuldstændig Efterslægtstavle, viser imidlertid, at der indenfor sjette Generation er en Forskel i Tid paa 57 Aar (1868—1925), i femte Generation er Forskellen 80 Aar

(1811—1891), det vil altsaa ses, at man for at komme fra femte til sjette Generation kun er nødt til at gaa 23 Aar tilbage i Tiden, nemlig fra 1891 til 1868.

Det kan dog — saaledes som det har fundet Sted i stor Udstrækning i Adelsaabogens Stamtavler — være praktisk at dele Slægten i Linier, og saa følge disse til Nutiden efter den generationsvise Opstilling. Derved vil for det første opnaas, at de Spring i Tid, man vil kunne blive udsat for, formindskes, og dernæst at man undgaar at sammenstille Slægtsgrene, mellem hvilke al Forbindelse for længst er afbrudt, og hvis Forhold har været vidt forskellige; en saadan Deling bør dog kun anvendes, hvor der er Tale om større Slægter, og kun hvor Delingen er begrundet i Forhold indenfor Slægten.

Det er en Selvfølge, at man, naar en saadan Deling i Linier foreligger, er nødt til ved senere Udgaver af Efterslægtstavlen at ændre Løbenumrene, saaledes som man altid er tvunget til det ved Nyudgaver efter de andre Systemer, men det er ligesaa selvfølgelig — hvad Arkivar Nygård synes at benægte — at en saadan Omnummerering ikke er nødvendig, dersom Deling i Linier ikke er foretaget; jeg tager her det samme Forbehold, som jeg tog i Hennings' Bog (S. 197), nemlig, at Førsteudgaven er fuldstændig, saaledes at der ikke senere findes Personer, der ikke er placerede i denne, og jeg tager naturligvis ogsaa det Forbehold, at det kun gælder de Generationer, der er afsluttede, men dette syntes mig saa selvindlysende, at jeg dengang fandt en nærmere Paavisning heraf overflødig.

Arkivar Nygård indrømmer, at den generationsvise Opstilling byder visse Fordele, idet det i mange Tilfælde har sin Betydning, at man finder de til samme Generation hørende Personer samlede paa et Sted. Der kan anføres mangfoldige Prøver paa den Værdi, der ligger heri. Jeg har allerede nævnt, at Forhold, til hvilke man ikke forud havde Kendskab, vil være iøjnefaldende, medens de, ved at Personerne staa spredte, lettere vil unddrage sig Opmærksomheden. Vil man, for at tage nogle historiske Eksempler, vide, hvormange Medlemmer af Slægten Ahlefeldt, der deltog eller faldt i Ditmarskertøget, vil man undersøge, hvorledes Bille'rne stillede sig til Reformationen, studere Statsbankerottens Indflydelse paa Slægten Moltkes Godsbesiddelser, Rantzau-Ættens Stilling i 1848, saa er Arbejdet med saadanne Undersøgelser tifold lettet ved den generationsvise Opstilling.

Hvorledes vil det være, dersom man skal undersøge Slægtskabets Nærhed mellem to Personer, det Spørgsmaal, der er staaende ved Bestemmelserne om Ægteskab mellem Beslægtede og i Arveretten? Kan det nægtes, at man ved at sidestille Personer, der til-

hører samme Generation, i høj Grad har lettet Afgørelsen af dette Spørgsmaal?

Ogsaa af andre Hensyn vil det være af den største Betydning at anvende en saadan Opstilling. Der er vel ingen, der nærer Tvivl om, at det — med de Fremskridt Arvelighedsforskningen har gjort, siden Gregor Mendels betydningsfulde Undersøgelser for blot en Menneskealder siden blev taget op til Videreførelse — i Løbet af kortere eller længere Tid vil lykkes Biologerne at trænge dybere ind i Menneskets komplicerede Arvelighedsforhold, og er det da ikke Genealogernes Pligt at sørge for, at der, naar Biologen faar Brug derfor, foreligger et Materiale, der er let tilgængeligt for ham? Kan der tvivles om den Betydning, Arvelighedsforskning og Racehygiejne vil faa for det menneskelige Samfund?

Arkivar Nygårds Kritik har beklageligvis været af ren negativ Karakter paa disse Punkter; der er intet fremført til Forsvar for Indrykningssystemet, og det kan maaske ogsaa hævdes at have ligget udenfor Anmelderens Opgave, men jeg skulde dog mene, at det havde været mere frugtbart, og tillige mere virkningsfuldt, at nævne de Ting — om saadanne findes — der taler til Fordel for Primogeniturordens-Systemerne, Krav, der opfyldes af hine Systemer, men ikke honoreres af den generationsvise Opstilling.

Det vil næppe kunne hævdes, at det er en Fordel ved Indrykningssystemet, at man straks kan se, hvem der er regerende Fyrste indenfor en Dynastislægt, eller Besidder af et Len, og hvem der er Successor, eller vil blive det, naar Hovedlinien er uddød — og det er muligvis saadanne Synspunkter, der ligger til Grund for disse Systemer — thi disse Forhold fremgaar lige saa klart af den generationsvise Opstilling. Den Adskillelse i Grene, der er en naturlig Følge af Indrykningssystemet, og som selvsagt ogsaa har sin Værdi, kan det som nævnt ogsaa være praktisk at anvende i den generationsvise Opstilling.

At denne sidste ved at fylde den trykte Side helt synes mere tiltalende for Øjet, er maaske individuelt; om Smagen kan der jo ikke disputeres, og jeg skal derfor afholde mig fra at komme ind paa æstetiske, saavel som økonomiske Synspunkter, selvom det for mig synes at være kun et Plus mere, at den generationsvise Opstilling er billigere at trykke end Indrykningssystemet.

Det er et saare daarligt Argument, at Indrykningssystemet stadig bruges af »en række af de mest ansete genealoger i Danmark og Norge«. Metodernes Værdi kan dog ikke afgøres ved at optælle, hvor mange »ansete genealoger« der anvender det ene, og hvor mange det andet System. At den generationsvise Opstilling endnu kun er lidet anvendt i Skandinavien, er jeg vel vidende om, men dette er jo heller intet Bevis. Det skyldes sandsynligvis, at Størsteparten af disse ansete Genealoger forbliver tro mod deres Børnelær-

dom og ikke gør sig den Ulejlighed at prøve andre Systemer og veje det ene mod det andet.

I Stedet for at foragte Menneskehedens »idelige trang til at forandre og eventuelt forbedre«, burde man betænke, at ethvert Fremskridt — stort eller lille — skyldes denne Trang.

Jeg maa derfor sluttelig — selv med Beskyldningen for Ensidighed hængende over mit Hoved — hævde, at af de tre omtalte Systemer er den generationsvise Opstilling, forsynet med de tidligere omtalte Løbenumre og Henvisninger, absolut det, i hvilket der sker de færreste og mindste Brud paa den kontinuerlige Fremstilling, og tillige det, der byder de største praktiske Fordele. Ved et passende typografisk Udstyr; ved at udhæve Overskrifterne over Kuldene, ved at lade en ny Generation begynde paa en ny Side, og paa hver Side anføre, hvilken Generation denne behandler, kan Systemet gøres endnu mere overskueligt.

Vil man alligevel anvende hine to Systemer — og andre af de hidtil fremkomne maa absolut fraraades — maa det i hvert Fald saa kraftigt som muligt anbefales at benytte en saadan Nummerering, at det er muligt for den, der skal bruge Stamtavlen til sine Undersøgelser, og som møder uden Kendskab til den paagældende Slægt, at se, hvormange Børn et bestemt Søkendekuld omfatter, og hvor de er at finde.

GENSVAR.

Med ikke ringe forundring har jeg sét, at hr. Fabritius er fremkommet med ovenstående redegørelse formedelst den »kritik af den generationsvise opstilling«, jeg skal have givet udtryk for i min anmeldelse af »Slægtsforskning«, og til min beklagelse ser jeg, at denne formentlige kritik »i realiteter er noget svagt underbygget«. Overfor denne mærkelige påstand må jeg straks slå fast, at jeg *ikke* har fremsat nogen sådan kritik. Hvad jeg har kritiseret er hr. F.s uheldige forsvar for den nævnte opstillingsmåde, et forsvar, der falder i stumper og stykker, blot man puster på det; nu fremfører hr. F. en række nye argumenter, som jeg senere skal berøre, og samtidig søger han påny at redde fiktionen om, at medlemmerne af en slægt i det væsentlige behandles i kronologisk rækkefølge, når man anvender generationsvis opstilling, som jeg ved mine bemærkninger mente at have drevet en forsvarlig pæl igennem. Det, der nu fremføres i den anledning, synes jeg imidlertid kun at kunne betegne som et kluntet forsøg på at knibe udenom, og jeg skal derfor ikke indlade mig på betragtninger desangående; det ændrer ikke det mindste i min påstand om, at en generation kan strække sig